

Huiselijke Barok

20.15 uur – tweede concert

Chanticleer:

Dylan Hostetter, Michael McNeil, Gregory Peebles
sopraan

Cortez Mitchell, Alan Reinhardt, Adam Ward *alt*

Matthew Curtis, Brian Hinman, Ben Johns *tenor*

Eric Alatorre, Gabriel Lewis-O'Connor, Jace Wittig
bariton/bas

Matthew Oltman *muzikale leiding*

Nicolas Gombert ca. 1495- ca. 1560

Tous les regretz (jaartal onbekend)

Orlande de Lassus 1530/32-1594

Missa 'Tous les regretz' (1577)

Kyrie

Gloria

Credo

Sanctus

Benedictus

Agnus Dei

pauze

Miserere mei Deus

uit 'Psalmi Davidis poenitentiales' (ca. 1559)

Laudate Dominum de coelis (1565)

teksten gratis verkrijgbaar aan de zaal

Chanticleer

TOELICHTING

ORLANDE DE LASSUS

In de Concertgebouwuurt ligt, achter de Valeriuskliniek, de Lassusstraat. In de Grote Zaal van het Concertgebouw wordt boven het front balkon dezelfde componist vermeld, hoewel zelden werk van hem in de zaal klinkt. Wie was Lassus?

In 1530 of 1532 werd in Mons (België) Roland de Lassus geboren. Zijn stem was zo fraai dat de jonge koorknaap in 1545 werd ontvoerd en aan de hofhouding van keizer Karel V werd toegevoegd. Via Palermo, Milaan en Napels kwam Lassus in Rome, waar hij in 1551 werd aangesteld als koormeester van de basiliek Sint-Jan van Lateranen. De vaste aanstelling was te beperkend en Lassus ging samen met de Italiaanse acteur en zanger Giulio Brancaccio op avontuur door Engeland en Frankrijk. In 1556 vestigde hij zich in het welvarende Antwerpen, waar de eerste uitgave met zijn composities het licht zag. Lassus' faam was inmiddels aanzienlijk, en hertog Albrecht V van Beieren wist hem als zanger en later als kapelmeester aan

BIOGRAFIE

CHANTICLEER

Het Amerikaanse vocaal ensemble Chanticleer, opgericht in 1978, bestaat uit twaalf mannenstemmen, van countertenor tot bas. Het repertoire reikt van de Renaissance tot gospel, jazz, pop en nieuw gecomponeerde muziek. Chanticleer verzorgt elk seizoen rond de honderd concerten, in de Verenigde Staten maar ook in Europa en China. Vele hedendaagse componisten, onder wie Anthony Davis, Mark Adamo en John Tavener, droegen nieuw werk op aan Chanticleer. De opname van de wereldpremière van Taveners *Lamentations and Praises* won in 2002 twee Grammy Awards en ook het album *Colors of Love* (2001) won een Grammy. De discografie van Chanticleer omvat in totaal meer dan twintig cd's, en in het huidige seizoen verschijnen de cd *Best of Chanticleer* en de dvd *Fireside Christmas with Chanticleer*. Chanticleer was tweemaal eerder te gast in het Concertgebouw: in januari 2006 in de Kleine Zaal met Spaanse muziek uit de zestiende en zeventiende eeuw, en tijdens de Robeco Zomerconcerten 2004 in de Grote Zaal.

Zie ook Ensemble-ID op pag. 21

zijn hof in München te binden. In 1558 trouwde Lassus met Regina Wäckinger, hofdame van de hertogin; ze zouden zes kinderen krijgen.

Herhaaldelijk vergezelde Lassus met een selectie uit de kapel hertog Albrecht op politieke reizen. Zo ook in 1566, toen Lassus een forse beloning van keizer Maximiliaan II ontving voor composities die tijdens de Rijksdag in Augsburg hadden geklonken. In 1570 werd Lassus vanwege muzikale verdiensten in de Duitse adelstand verheven. Het jaar daarop was hij in Parijs op bezoek bij koning Karel IX, aan wie hij een bundel chansons opdroeg. Vier jaar later trachtte de Franse koning zijn favoriete componist in dienst te krijgen, maar Lassus sloeg het aanbod af. Op doorreis in Italië werd hij door paus Gregorius XIII tot Ridder in de Orde van het Gulden Spoor verheven.

In 1575 won Lassus een prijs tijdens de destijds vermaarde compositieswedstrijd in Evreux. Terug in München wachtte een tegenvaller, want hertog Albrecht voerde bezuinigingen door, waarbij Lassus' kapel niet werd gespaard. Twee jaar later overleed de hertog en besteeg zijn zoon Willem de troon. Deze was kunstminnender dan zijn vader, en binnen tien jaar was de kapel weer terug op sterkte.

Bij zijn dood op 14 juni 1594 liet Lassus ruim tweeduizend composities na. Dat tijdens Lassus' leven bijna honderd muziek-

Albrechts hofkapel in de Mielich Codex

Lassus in de door Hans Mielich gedecoreerde codex van hertog Albrecht

drukken geheel of grotendeels gewijd aan zijn werken verschenen, was in zijn tijd uniek.

LASSUS: MISERERE MEI DEUS

Van de in totaal honderdvijftig psalmen zijn er zeven die expliciet spijt om begane zonden tot onderwerp hebben. Deze boetepsalmen werden binnen de katholieke kerk al in de zesde eeuw na Christus als aparte groep beschouwd. Lassus was de eerste componist die ze alle zeven van een meerstemmige zetting voorzag. Hij componeerde zijn *Psalmi Davidis poenitentiales* rond 1559 in opdracht van hertog Albrecht, die ze alleen in zijn eigen privé-

vertrekken liet uitvoeren en liet optekenen in twee door hofschilder Hans Mielich zeer rijk gedecoreerde koorboeken.

Miserere mei Deus is Lassus' vierde boetepsalm. Hierin verzoekt de ik-persoon – koning David, zoals de overlevering wil – God met steeds andere bewoordingen zijn zonden te wissen; in ruil daarvoor zal hij Zijn naam verkondigen en offeren wat Hij maar wil. De zetting is voor vijf mannenstemmen. Opvallend is dat Lassus weinig woordschilderingen toevoegt: het is de voortdurende stroom van overwegend sombere muziek die de luisteraar tot meditatie over zijn zonden dwingt. Het *Laudate Dominum de coelis*, dat Albrecht als lofzang op God aan zijn privé-uitgave had laten toevoegen, is uiteraard veel uitbundiger van karakter.

LASSUS: MISSA 'TOUS LES REGRETZ'

Gedurende de zestiende eeuw namen componisten vaak een bestaande compositie, van zichzelf of juist van een andere componist, als basis voor hun meerstemmige miszettingen. Het chanson *Tous les regretz* van Nicolas Gombert was regelmatig het voorwerp van dit polyfoon recyclen, zo ook in Lassus' *Missa 'Tous les regretz'*. In zijn zesstemmige chanson componeert Gombert van verdriet doortrokken melodieën op een tekst die kort samengevat zegt: alle spijt van de wereld is in mij, en neem mijn hart dat in grote smart is gedompeld. De mis die Lassus op basis van Gomberts chanson schiepte, is met name in het *Agnus Dei* een muzikaal tranelend van ongekende schoonheid.

Arjan van Dijk